

Третім етапом вибору методів навчання є самоаналіз можливостей педагога у використанні обраних методів навчання за такою схемою: 1) наявність належної навчально-матеріальної бази (лабораторного обладнання, демонстраційного обладнання, дидактичних матеріалів, технічних засобів навчання) чи можливості їх виготовлення; 2) володіння класом; 3) володіння окремими методами навчання, вміння здійснювати їх взаємозв'язок; 4) атмосфера взаємин між педагогом і колективом класу.

У ході підготовки до конкретного уроку вчитель може лише наповнювати обрані методи навчання змістом навчального матеріалу, коректуючи їх з результатами попереднього навчання.

Застосування системи методів навчання має декілька позитивних результатів: ліквідується нерівномірність у засвоєнні знань учнями та здатністю оперувати ними, зростає загальний рівень вмотивованості навчально-пізнавальної діяльності школярів.

Застосування системи методів навчання тісно пов'язане із появою ідеї технологізації навчання, що є одним із проявів використання системного підходу в педагогічній теорії та практиці. У зв'язку з цим І.О.Рудакова пропонує інноваційне розуміння методів навчання, яке ґрунтується на принципах комплексної побудови процесу навчання, передбачає реалізацію принципів інтегративності, цілісності. Відповідно до цих принципів структурне ядро методів навчання включає три структурно-невизначених ознаки: особистісний, ціннісний і комплексний, які поглиблюють психологічний, гносеологічний і лінійний ознаки, що відповідають внутрішнім основам традиційної моделі методу навчання [2]. На думку дослідниці, в такому розумінні метод навчання “виступає особливим структурно-логічним способом управління. Він адекватний навчальному змісту, оскільки відображає процес пізнання, адекватний діяльності, тому що процес пізнання здійснюється тільки в діяльності... він адекватний психологічним особливостям особистості, оскільки комплексно проявляє всі рівні відношень і особливо один з глибоких – ціннісний. Це особливий структурно-логічний метод, тому що виявляє сутнісні основи процесу навчання у суперечливості його станів” [2, 57]. Тому подальшого дослідження потребують дидактичні умови поєднання методів навчання із врахуванням особливостей переходу на дванадцятирічний термін навчання у середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладах.

Література

1. Бабанский Ю.К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе. – М.: Просвещение, 1985. – 208 с.
2. Рудакова И.А. Методы обучения в педагогической теории и практике. – Ростов н/Д: Изд-во Рост. гос. пед. ун-та, 2001. – 228 с.
3. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів / Олександра Яківна Савченко. – К.: Абрис, 1997. – 416 с. (Трансформація гуманітарної освіти в Україні).

УДК 378.03

Пашенко Л.І.

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО В ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Анотація. У статті розглянуто образотворче мистецтво в процесі естетичного виховання студентів вищих навчальних закладів.

Аннотация. В статье рассмотрено изобразительное искусство в процессе художественно-эстетического воспитания студентов высших учебных заведений.

Annotation. The article deals with the process of studying Art by students it establishments of higher education from the position of raising an aesthetic culture.

У відповідності до Державної національної програми “Освіта (Україна ХХІ століття)” виникає більш широка потреба в підготовці фахівців образотворчого мистецтва, діяльність яких направлена на рішення художньо – естетичного виховання підростаючого покоління.

Підготовка майбутніх спеціалістів до художньо – творчої діяльності здійснюється перш за все через пізнання закономірностей функціонування культурних цінностей, створених в процесі історичного розвитку художньої діяльності людини – митця, через пізнання досвіду її способів образотворчої діяльності та оволодіння значним масивом результатів її діяльності.

Даній проблематиці присвячені різноманітні публікації, що виявляють все нові цікаві питання, які згідно з умовами часу необхідно вивчати. Це особливо помітно у матеріалах конференцій та у наукових публікаціях останніх років, що загалом має позитивний вплив на розвиток теоретичної думки й діяльність митців.

Мета роботи за змістом програми образотворчого мистецтва – підготовка спеціаліста з високим рівнем художньо-графічної та методичної готовності до професійної діяльності, орієнтованого на подальше творче опанування знань, удосконалення практичної майстерності, розпредмечування свого досвіду в процесі художньо-естетичного виховання студентів.

Для визначення рівня художньо – графічної готовності до самостійної творчої діяльності необхідно застосовувати критерії, за допомогою котрих можна встановити якість взаємодії та ефективність методичної технології і на основі аналізу, при формуванні професійно значущих знань, умінь та потреб, створити передумови для розвитку технічних навичок, творчого мислення та інтелектуально – естетичного потенціалу студентів [2, 37].

Рівні якості професійної підготовки та ефективності процесу навчання – пізнання визначаються показниками, які характеризують інтелектуально – естетичні, художньо – пізнавальні та творчі можливості студентів, реалізовані в практичній образотворчій діяльності.

Педагог повинен керуватися в своїй роботі зі студентами наступними критеріями, що характеризують рівень їх способу розумових духовно – практичних дій, реалізованих в практичній образотворчій діяльності:

- інтелектуально – естетичні, пізнавальні процеси, естетичні відношення до дійсності, почуття краси, творчі форми уявлення. Сюди необхідно додати розвиток інтуїції, вміння ставити гармонічну мету і досягти її гармонічними засобами. Розвиток інтелекту невід’ємно пов’язаний з мотивацією, потребою в навчанні -пізнанні, постійним удосконаленням духовно – практичного потенціалу, як показника художньо – естетичного бачення, почуття міри довершеності, досконалості своєї праці, тобто оцінювати результат своєї діяльності за критеріями краси та умов програмних завдань:

- вибір оптимального формату, масштабу зображення, вміння компоувати зображальну площину; вибір композиційних засобів організації структури зображення;

- уміле використання закономірностей послідовного ведення малюнка та живопису, знання методики виконання роботи;

- знання й практичне використання основних методів та допоміжних прийомів і засобів образотворчого мистецтва;

- практичні вміння використовувати в роботі основні закони предметного зображення (основи наукової перспективи, пластичної анатомії, закономірності формоутворення засобами світлотіні, методу роботи відношеннями тощо);

- вміння визначати загальну пропорційність, конструктивність;

- знання й творче використання можливостей зображальних художніх матеріалів і різних технік малюнка та живопису, прийомів, способів графічного та живописного зображення, уміле використання набутих навичок;

- переконливе моделювання об’єму світлотінію та кольором, виявлення пластичної структури форми; вибір направлення і характеру ліній, штриха. мазка в залежності від

об'ємно-просторової характеристики форми, її руху, використання закономірностей тонових відношень, повітряної перспективи та розподілу світлотіні при формоутворенні;

– прагнення до передачі динаміки, ритму, внутрішнього руху чи стану предметів зображення;

– тенденція до використання образотворчих засобів для вираження й передачі особистого відношення до зображуваного об'єкту;

– прагнення до виразних графічних чи живописних, декоративних варіантів рішення завдання, як характеру манери виконання композиції;

– єдність художньої мови, стилю й прийомів виконання зображення та цілісність і завершеність композиції тощо.

Якісними показниками критеріїв, що характеризують рівень творчого мислення можуть бути:

1. Прагнення до передачі загального, характерного конкретної форми.

2. Уміння узагальнювати форму, аналізувати її.

3. Уміння виділяти головний, істотний зміст в зображеному.

4. Уміння підпорядковувати частини, деталі загальній, великій формі.

5. Здібність знаходити внутрішні, змістовні зв'язки в цілому.

6. Своєрідність та оригінальність художньо-аналітичного, абстрактного мислення.

7. Уміння спостерігати, самостійно міркувати.

8. Наявність творчого, композиційного задуму до початку практичної роботи.

9. Загальний рівень образності в роботі, виразність зображення.

В процесі навчання-пізнання на заняттях образотворчого мистецтва педагог повинен також значну увагу приділити формуванню зорового сприйняття, розвитку творчого мислення у взаємозв'язку з ціннісно-орієнтованою й усвідомленою діяльністю студентів. Навчання правильному зоровому сприйняттю повинно здійснюватися через вирішення дидактичної проблеми формування усвідомленого бачення, як складного уміння аналізувати, виділяти значущі об'ємно-просторові властивості та признаки моделі й адекватно виявляти технічні прийоми і зображальні дії визначним властивостям форми [5, 115].

Важливими властивостями образу сприйняття є: константність, цілісність, структурність, вибірковість, схематичність, пластичність та виразність.

Тому кожне завдання, вправа повинні включати методичні питання щодо формування графічного чи живописного бачення та сприйняття і натури, і зображення. Характерними признаками уміння графічного сприйняття моделі є вибірковість, цілісність, як уміння визначити основні пластичні признаки форми, а також здібність диференціювати й корегувати сприйняття, що зумовлено апперцепцією сприйняття та інтересом до об'єкту, установкою й потребою особистості студента до цілеспрямованого пізнання.

Формування професійної майстерності неможливо без оволодіння руховими навичками. Рухові навички формуються під контролем зорових аналізаторів у взаємозв'язку з аналізаторами мислення в процесі і на основі постійної роботи над вправами.

Рухові навички є основою формування правильних зображально-графічних умінь.

Формування уміння раціонального регулювання зорово-рухової функціональної системи за допомогою вправ, необхідно визначити як одну із головних методичних проблем навчання основам образотворчого мистецтва у вищому навчальному закладі. Вся навчальна робота повинна бути пов'язана з практичним вивченням перспективи, пластичної анатомії і законів розподілу світлотіні на об'ємній формі. Водночас рекомендується вивчати класичну спадщину, методичну літературу.

В процесі виконання завдань студенти повинні вивчати основи реалістичного зображення натури, опанувати методами роботи над навчальним малюнком та живописом. Рівень оволодіння малюнком залежить від уважного, ретельного вивчення натури, її будови, пропорцій, форм окремих частин та їх взаємозв'язки.

Для рішення педагогічних завдань необхідно чітко ставити питання і, що важливо – організовувати натурні постановки відповідно до навчальних завдань програмного матеріалу [4, 84].

Значна роль у формуванні образотворчої грамоти відводиться комплексному підходу. Система графічної підготовки повинна охоплювати всі дисципліни художнього циклу, які включають елементи багатопланового навчання студентів образотворчій грамоті. Такими дисциплінами, що розглядають питання системної графічної підготовки є живопис, пленер (навчально-творча практика), історія мистецтв, перспектива, пластична анатомія, композиція, художньо-прикладна графіка, моделювання, декоративно-прикладне мистецтво, методика образотворчого мистецтва, дизайн та інші предмети за навчальним планом кожної спеціальності. Встановлення міжпредметних зв'язків на будь-якому етапі навчання студентів образотворчій грамоті дозволяє вільно, ефективно і якісно реалізувати принцип комплексності, системності на заняттях з дисциплін художнього циклу.

Принцип системності фахової підготовки на заняттях з дисциплін художнього циклу, в тому числі на заняттях малюнком та живопису, повинен реалізовуватися через художньо-естетичне усвідомлення освітньо-професійних проблем, педагогічних процесів та результатів художньої творчості в області пластичних мистецтв.

Використання міжпредметних зв'язків в процесі навчання студентів образотворчій грамоті дозволить більш ефективно і якісно здійснювати художньо-педагогічну підготовку майбутніх фахівців, як до управління образотворчою діяльністю студентів вищих навчальних закладів, так і до особистої художньо-творчої практики.

Блок системи ознак, що характеризують високий професіоналізм, педагогічну та творчу якість майбутнього художника-дизайнера: професійну методологічну компетентність, в тому разі й методичну художню майстерність; потребу працювати якісно, з високою ефективністю; високий рівень почуття відповідальності за свою справу до художньо-естетичного виховання студентів; самостійність мислення, способів дій; уміння обґрунтовувати творчий метод та форми особистої діяльності й бачити перспективу, потребу в постійному розширенні і поновленні своїх знань; постійне зростання професійного рівня; здібність до пошуку інших методів навчання та педагогічних методичних технологій, розвитку художньо-естетичного виховання підростаючого покоління.

Література:

1. Бондар І. І. Психолого-педагогічні основи навчання образотворчому та декоративно-прикладному мистецтву: Методологічні і методичні нариси. – Черкаси: Вид від. ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2005.
2. Вісник Харківської Державної академії дизайну і мистецтв: Зб. наук. пр. / за ред. Даниленка В. Я. – Харків: ХДАДМ, 2008.- № 11.
3. Карцер Ю. М. Рисунок и живопись: Учеб. Пособие. – 3-е изд. стер. – М.: Высш. шк., 2000.
4. Мистецька школа в системі національної освіти України: Навчально-методичний посібник. – Л.: Видавництво “Брати Сиротинські і К”, 1999.
5. Художня освіта в Україні. Сучасний стан, проблеми розвитку: Матеріали науково-практичної конференції. К., 1998.
6. Яшухин А. П. Живопись: Учеб. пособие №2003. – М.: Просвещение, 1985.

УДК 37.034(038)

Пашенко М.І.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

***Анотація.** У статті висвітлені психолого-педагогічні основи розвитку творчої активності особистості.*

***Аннотация.** В статье освещены психолого-педагогические основы развития творческой активности личности.*

***Annotation.** The article lighted up psychological and pedagogical bases of development of creative activity of personality.*